

Kratkokljuni obični dupin

Short-beaked Common Dolphin, *Delphinus delphinus* Linnaeus, 1758

Autor teksta: Draško Holcer

Porodica: Delphinidae, dupini, dolphins

Globalna kategorija ugroženosti: LC

Kategorija ugroženosti u Sredozemlju: EN:A2abc

Regionalna kategorija ugroženosti: DD

Udio u globalnoj populaciji: I

 Razlozi vjerojatne ugroženosti: Kratkokljuni obični dupin smatran je uobičajenom vrstom u Jadranu sve do kasnih 1980tih kada su Notarbartolo di Sciarra & Bearzi (1992) ukazali na njegovo gotovo potpuno nestajanje iz sjevernog Jadrana. Pregled povijesnih podataka od 17. stoljeća do danas te novija istraživanja upućuju da je sustavno ubijanje tijekom 19. i krajem prve polovice 20. stoljeća desetkovalo populaciju kratkokljunih običnih dupina u Jadranu, posebice u njegovom sjevernom dijelu (Holcer 1994, Bearzi i ost. 2004). Daljnje smanjenje brojnosti uzrokovano je pogoršanjem i degradacijom okoliša prije svega pod utjecajem ljudske djelatnosti, smanjenjem količine raspoloživog plijena te zagađenjem i uznemiravanjem. Isti uzroci doveli su i do značajnog pada njihove brojnosti u cijelom Mediteranu. Nažalost, nedostatak istraživanja i podataka o stanju u južnom dijelu Jadrana onemogućuje procjenu brojnosti, a time i ugroženosti kratkokljunih običnih dupina, no preliminarni podaci upućuju na činjenicu da su gotovo u potpunosti nestali i iz tog dijela svog područja rasprostranjenosti. Pretpostavljamo

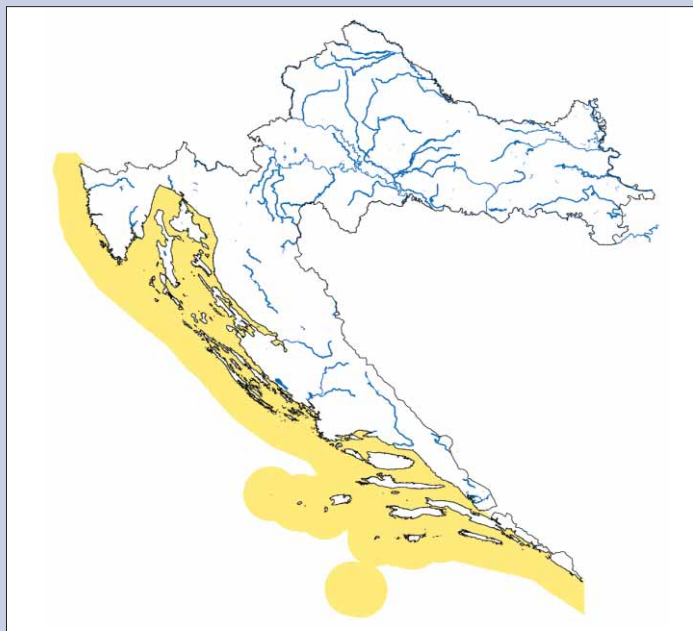

Sl. 45. Kratkokljuni obični dupin / Short-beaked common dolphin (*Delphinus delphis*). SNIMIO: S. BRUNO

da bi vrsta u Jadranu mogla biti kritično ugrožena (CR A2). IUCN razlozi ugroženosti: 1.3.2; 2.4; 4.1.1.2; 4.1.1.3; 4.1.1.4; 5.2; 6.3.1; 6.3.2; 6.3.3; 6.3.8; 6.3.9; 6.3.10; 8.3; 9.2; 9.5; 9.7; 10.1; 10.4

 Postojeća zakonska zaštita: Vrsta je zaštićena prema Zakonu o zaštiti prirode RH, a nalazi se i na Dodatku IV. Habitats Directive, Dodatku II. Bernske konvencije, SPA protokolu Barcelonske konvencije, Dodatku II. Bonske konvencije, te Dodatku II CITES-a.

Predložene mjere zaštite: Prema Akcijskom planu za zaštitu kitova (Cetacea) IUCN-a iz 1994.–1998. mediteranska populacija smatra se ugroženom, te jednim od prioriteta u akcijama zaštite. Godine 2003. je Stručna skupina za kitove IUCN-a predložila razdvajanje mediteranskih vrsta kitova u Crvenim listama IUCN-a te je prihvaćena nova regionalna kategorija ugroženosti za kratkokljunog običnog dupina u

Sl. 46. Pretpostavljeno rasprostranjenje kratkokljunog običnog dupina u prošlosti / Supposed distribution of the Short-beaked common dolphin in the past

Vidra

Otter, *Lutra lutra* (Linnaeus, 1758)

Autori teksta: Nikola Tvrtković i Emil Flajšman

Porodica: Mustelidae, kune, martens

Globalna kategorija ugroženosti: VU:A2cde

Regionalna kategorija ugroženosti: DD

Udio u globalnoj populaciji: I

 Razlozi vjerojatne ugroženosti: Kontaminiranje PCB-om, krivolov – jer je drže štetočinom i zbog ilegalne prodaje krzna, onečišćivanja voda, fragmentacija i gubitak staništa kanaliziranjem obala voda, stradavanje na prometnicama. Ilegalna prerada koža vidre danas se ne nadzire i ne kažnjava. U drugoj polovici XX. stoljeća zabilježen je osjetan pad brojnosti vidre u srednjoj Europi. U Hrvatskoj je nestala u nekim područjima, npr. u vinodolskom kraju, na otoku Krku (Cubich 1875), uz obalu ispod Velebita kod Jablanca (Anonymus 1908), u okolicama Splita, uz Rijeku dubrovačku (Katalog Dubrovačkog muzeja). Do 1965., prema podacima državne statističke službe, ubijano je godišnje oko 100 do 150 vidri. Taj broj se od 1972. vjerojatno smanjio, ali više nema novih podataka jer je ubijanje vidre postalo kažnjivo (Kovačić

Mediterranu (Vulnerable, VU), s obzirom da vrsti prijete izumiranje u brojnim područjima u srednjeročnom razdoblju. S obzirom da je vrsta već nestala iz sjevernog Jadrana što je dokumentirano relevantnim znanstvenim podacima, hitno je potrebno započeti sa izradom Plana zaštite dupina u Jadranu. Izrada Plana mora uključiti pregled rasprostranjenja i stanja populacije kratkokljunih običnih dupina te identifikaciju za njih potencijalno kritično važnih staništa. Također, hitno je potrebno istražiti uzroke njihova nestanka, nakon čega se mogu predložiti učinkovite mjere zaštite (osnivanje zaštićenih područja, mjere upravljanja i gospodarenja i sl). Mogući su i pozitivni učinci zaštite određenih morskih područja s ciljem zaštite drugih vrsta, prvenstveno dobrih dupina te ribljeg fonda i sl. IUCN mjere zaštite: 1.1; 1.2.2; 1.3; 2.2; 2.3; 3.2; 3.3; 3.4; 3.5; 3.8; 3.9; 4.1; 4.2; 4.4; 4.5; 5.4

 Rasprostranjenost: Kratkokljuni obični dupin široko je rasprostranjen u morima i oceanima tropskog, subtropskog i umjerenog pojasa (Wells & Scott 2002). Bio je rasprostranjen u cijelom Mediteranu, gdje mu je brojnost u značajnom opadanju, a brojnija populacija postoji još jedino u Alboranskom moru (Notarbartolo di Sciara 2002, Bearzi i ost. 2003). Novijih podataka o nalazima kratkokljunih običnih dupina u hrvatskom dijelu Jadrana gotovo da i nema (Holcer i ost. 2004). U južnom Jadranu posljednji nalazi i opažanja bilježe se krajem 80ih (S.Vilović, usmeni podatak). U sjevernom Jadranu poznati su samo povremeni nalazi pojedinih jedinka ili manjih skupina (Bearzi & Notarbartolo di Sciara 1995), a posljednje opažanje bilo je 2004. kada je u akvatoriju Cresa pronađena jedna uginula jedinka (D.Holcer, vlastiti podaci). S obzirom na dobro dokumentirano istraživanje dupina koje se provodi u području Kvarnerića od 1987. do danas, može se zaključiti da ova vrsta više nije stalno prisutna u tom dijelu Jadrana.

 Ekologija: Kratkokljuni obični dupini naseljavaju oceane i otvorena mora, a zalaze i u priobalne i pliće vode. Rasprostranjenost vrste uglavnom pokazuje korelaciju s temperaturom mora između 10 i 28 °C (Klinowska 1991). U Mediteranu kratkokljuni obični dupini češće su prisutni u priobalnim područjima, iako obitavaju i u pelagičkom i u neritičkom području. Hrane se raznolikim plijenom čiji sastav varira ovisno o raspoloživosti (Notarbartolo di Sciara i ost. 1993). U Mediteranu plijen uglavnom uključuje manje vrste plave ribe, a i neke vrste pridnenih riba te glavonošce i rakove (Evans 1994; Orsi Relini & Relini 1993).

PHYSIS Palaeartic Database staništa: 11.2

Sl. 47. Vidra / Otter (*Lutra lutra*). SNIMIO: G. SCHULZ